

בית וועד

לזכרו של הגאון רבי דוד ברונר זצ"ל
מנהל רוחני בישיבת נתיבות חכמה

גיליון מס' 22

הגאון רבי דוד ברונר זצ"ל - ישיבת נתיבות חכמה הדרך לחוש בחורבן הבית ודרכי העליה

היאוש מן הגאולה

ישנה גמרא בסנהדרין (צז) שאומרת: "אין בן דוד בא, עד שיתייאשו מן הגאולה". מה הכוונה בכך, וכי אנחנו לא מאמינים שתהיה גאולה? והרי הגלות המתארכת ממחישה לנו בחוש כמה היא משתרכת עלינו ומקשה על החיים. אלא שיסוד הדבר הוא מחמת "יאוש". כשם שאדם מתייאש מחפץ שאבד לו, הגם שהחפץ קיים בעולם, אבל מכיון שאינו יודע היכן הוא מצוי, והוא מתייאש ומסיח דעת ממנו, כך מתרחש היאוש בליבנו לענין הגאולה, הוא מאמין שתהיה גאולה, אבל הוא מרגיש: אני לא שייך אליה, כי אני לא "שם". כי בחיים הרוחניים שלי, אני לא באמת "מתקדם", אני רק "שורד"!

ובאמת, ענין זה מלווה אותנו בכל שלבי החיים. ניקח דוגמא מזערית מהחיים, יש נושא הקרוי בפי רבים - "דיאטה". אדם ששוקל מידי הרבה, וצריך לרזות כדי להיראות טוב יותר. מה הוא צריך לעשות? לאכול פחות, וכך הוא ירזה. לכאורה זה פיתרון פשוט וקל, אבל למרות זאת ישנם עשרות סוגי דיאטות, וכל אחת מהם מכריזה ואומרת: "אכול כפי שאתה רוצה, ובכל זאת תישאר רזה". או "קח

את הכדור הזה, תאכל רגיל, והכל יהיה בסדר"!

אפשר לפרש את התופעה הזאת כ"נהנתנות". גם תאכל הכל, וגם תישאר רזה! אבל עומק העניין לא התחיל משם. אלא אדם בא ואומר "אני לא מצליח לעשות דיאטה! אתה אומר לי להפסיק לאכול, ואני מבין שאתה צודק! זאת התשובה הכי פשוטה! אבל אני יודע, שאני לא יצליח. ולמה? כי אני לא אוכל בגלל שאני נהנתן, על נהנתנות אפשר להתגבר, אלא בגלל שאני לא מסוגל אחרת. ודיאטה, אינה קשור לדת שתאמר לו 'יש לך יצר הרע'. זה הרי לא 'לשם שמיים', אלא לאדם יש מטרה, הוא רוצה להיראות יפה, אבל מצד שני המטרה הזאת מתנגשת עם התאוה לאכול, ומכיון שהיצר של הנכבדות חזק אצלו יותר, הוא מוכן להתאמץ לצורך הענין ולהפסיק לאכול. אבל כשמגיעה שעת המבחן... הוא פשוט לא מצליח! וכשהוא נוכח במה שקורה איתו, הוא אומר לעצמו: 'אני לא מסוגל, אני חלש'. ומסביר לעצמו שהסיבה שהוא אוכל היא 'התפרקות', אני עצבני ואני במתח, וכך אני מתפרק. באים בעלי הפתרונות שמוכרים את

הדיאטה ואומרים לו: יצרנו שיטה שלא תצטרך כמעט להתמודד עם הקושי, נוריד את כובד המשקל של ההתמודדות, ונגיע למצב המאוזן בו תוכל ליישם את המטרות שלך. נמצא, שהכל מגיע מנקודה אחת, הדור שלנו הוא דור חלש שאינו מסוגל לעמוד בהתמודדות. עיקר הבעיה של האדם אינה במה שהוא "צריך" להיות, אלא במה שהוא "רוצה" להיות, והוא מרגיש שאינו מסוגל לעמוד בזה.

כשמדברים על חורבן הבית, איש מאיתנו אינו מפקפק ולו לרגע, שאכן היה חורבן נורא שהסיר מאיתנו את השכינה שהיתה שורה בתוכינו כל העת - בוקר צהריים וערב - בירושלים קרתא דשופריא. אך באותה מידה ההתרגלות לחיות את חיינו בהווה ללא הבית שלא ראינוהו בעינינו ולא היינו בו בעצמינו, הביאה אותנו לחיות את ההישרדות בתנאים הקיימים בצורה הטובה ביותר. ממילא בשביל רבים מאיתנו, הדיבור והמחשבה על חורבן הבית נראים כנטל, כנושא שמחוץ לנו שאינו מביא למציאות אחרת. ובהיותנו דור חלש, אפילו גורמת לכך שאנשים חוששים מצורת החיים שתהיה בבנין בית המקדש, שכל חטא

ועוון תלוי בקרבן לכפרה, ובהבאתו קבל עם ועדה לבית המקדש, וכל המסתעף, כפי שכל אחד יכול לחזות במשניות המעידות על כך.

סיבות היאוש בדורינו

ננסה להבין מהיכן נובעת תופעה זו.

הדבר החל בדורות האחרונים ביתר שאת, ומרן המשגיח הרב וולבה ג"כ מאריך בדבר ב"עלי שור" זה לשונו שם: "לא הרי הדור האחרון כהרי הדורות הקודמים בלימוד מוסר. עד לחורבן יהדות אירופה היו האנשים יותר תקיפים בדעת ויותר עצמאיים להתמודד עם בעיות החיים. מצבם הכלכלי והחברתי היה בשפל המדרגות. אבל מבחינם רוחם היו דורות איתנים אלא שהרוחות שהיו מנשבות אז בעולם העמידו אותם בפני ניסיונות נוראים... היום, מצבם הכלכלי והחברתי של פני הישיבות השתפר לאין ערוך, אבל הדורות ירדו פלאים בהשגת רוממות האדם וגדלות בתורה. דיבורים על "להיות גדול בתורה" הם היום אמירה בעלמא. המדבר על זה עוד, ציורו במהות הגדלות מעורפל מאד, ויתכן שהכוונה למשרה תורנית מכובדת. גדלות של אמת כמעט ונעלמה מתוך שטח הראיה שלנו. היום כשמדברים על רוממות האדם, מתקשים בני התורה מאד להבין משמעות הדברים. הדוגמאות של גדלות אמיתית מעטות ורוב לומדי התורה אינו מכיר מקרוב הגדולים המעטים שנשארו לנו לפליטה. אנשי דורינו, אינם יכולים עוד לעמוד בתוכחה נמרצת כפי ששמעו אותה דורות קודמים מרבתיים בעלי המוסר. גם ניתוח מעשים ומידות עד לחשיפת השחיתות הטמונה בהם - יותר ממה שהוא יחכים, הוא ידכא, ויגרום יאוש לבני דורנו הצעירים. רק אחרי תקופה ממושכת של הרמת רוחם, והשרשת ידיעת רוממות האדם, יוכלו לעמוד בהכרת צד הפחיתות של האדם. ראשית דרכו של הלומד מוסר, צריך להיות לימוד רוממות האדם... המתחיל ללמוד ספר מסילת ישרים במתכונת של לימוד מוסר, ייטיב

בתקופה הראשונה שלא להתעכב בכל פרק לערוך חשבון נפשו על ליקויו במידה שהוא עוסק בה, אלא ילמד את המידה בכל עומקה ויתלמד להעריך אותה ולהשתוקק אליה..." (עלי שור ח"ב שער שני פ"ו)

המוסר בנוי על בסיס של אנשים טובים, מוצלחים, שרוצים לאזן את היצה"ר שלהם, אבל אם זה מביא אותך להשפלה, לנחיתות, לדיכאון, אז אין בכלל על מה לדבר. גם מבחינה הלכתית, אני רוצה להביא דוגמאות לזה, להראות את המציאות הקיימת הזו. וזה לא משהו אישי התלוי בי, או במישהו מסוים, אנחנו צריכים לדעת את המציאות שאנחנו חיים בה, מה הם כלי המלחמה.

ההיתר לשמוע מנגינות בזמנינו

יש הלכה בשו"ע שמשחרב ביהמ"ק אסור לשמוע כלי נגינה: "משחרב בית המקדש התקינו זכו'... וכן גזרו, שלא לנגן בכלי שיר, וכל מיני זמר, וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם;... ואסור לשומעם מפני החורבן; ואפילו שיר בפה על היין, אסורה שנאמר: בשיר לא ישתו יין". (שו"ע או"ח סימן תקס)

ואילו בדורינו אנו, רואים שהנושא הזה של - לשמוע נגינה, נגנים, ודיסקים, זה נושא נפוץ - גם אצל אברכים בני עליה. - מה הפשט בזה? הרי זה ממש כנגד השו"ע, הרמ"א עוד מקל בזה מעט, אבל לדעת השו"ע בפשטות זה אסור!

וראיתי בכמה אחרונים שמדברים על הדבר, והמסר של כולם הוא: שסיבת האיסור לשמוע נגינה היא מאחר והנגינה משמשת לתענוג והנאה. ובימינו, אנשים סובלים מעצבים, מדיכאון, וחיים בתוך אוירה שגורמת לכך. אין אדם שמחליט פתאום להרגיש מתח ועצבות אלא יסוד תרבות החיים שלנו מונח על בסיס של לחץ ומתח תמידי, ולכן אנו זקוקים יותר לשמוע מנגינות ע"מ להרגיע אותנו קצת. עבורינו הנגינה היא צורך ולא תענוג ולכן התירו לשמוע.

ונביא כמה מקורות לכך מהפוסקים: ז"ל הרמב"ם "וכן אם התעוררה עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת שירים ומיני נגינות, ובטויל בגנות ובבניינים נאים, ובישיבה עם צורות נאות, וכיוצא בזה ממה שירחיב הנפש, ויסיר דאגת המרה השחורה ממנה". (שמונה פרקים פרק ה)

מי ששומע לפקה עצבונו י"ל שבגדר מצוה הוא, כאשר כבר כ' הגאון מהרש"ג ח"ב סי' קנ"ה - (שו"ת שבט הלוי חלקו סימן סט).

"ובזמננו, נתפשט בין הממונים לשמוע נגינה ושירה מהכלים הנ"ל, וכבר כתבו גדולי הפוסקים ללמד זכות על זה, עקב חולשת הדורות, והעצבים הרופפים, ושמיעת הנגינים מחזק הנפש. ובפרט לאנשים שטבעם נוטה לעצבות ומרה שחורה, שהרי היא להם בגדר רפואה ממש, ואיסור הז"ל הוא כשהכוונה לשם תענוג גרידא, ולא לשם רפואה". (פסקי תשובות סי' תקס אות יא)

דיכאון אינו בהכרח לשכב במיטה תחת השמיכה... זה גם קורה לעתים... אבל ההגדרה היא המצב של חלישות הדעת, ואם אין דעת הבדלה מנין, וללא שידע האדם להבדיל בין הטוב והטוב יותר לבין הרע, איך יוכל לצלוח את מטלות חייו כראוי. ועל כך אמר מרן הגר"ש וואזנר, שאפי' המדקדקים מקילים בזה כי הדורות חלושים.

ובאמת, איזה מין היתר זה בעבורינו הידיעה כי "הדורות חלושים"? מדוע שלא נאמר לאדם - אתה לא יודע מה זה חורבן בית המקדש? תלמד מוסר והכל יהיה בסדר, תבין מהי השכינה וכמה ריחוקה פוגע בכל עולמך הרוחני!

התשובה היא שזה לא עובד כך! אם תנסה להיות יותר חכם מעצמך, אז אתה טועה.

הלכה דומה מצינו בהלכות תפילה. מבואר בשו"ע (או"ח קא א) שמי שלא מכוון בכרכה הראשונה של תפילת שמונה עשרה, מעיקר הדין חייב לחזור. וכתב הרמ"א, שבזמן הזה לא חוזרים כי גם בפעם השניה

לא מכוונים. וז"ל השו"ע - 'המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוין בכולם, לפחות יכוון באבות. אם לא כיוון באבות, אף על פי שכיוון בכל השאר, יחזור ויתפלל. הגה - והאידינא אין חוזרין בשביל חסרון כוונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוון, אם כן למה יחזור.

ובדומה לזה נפסק בשו"ע (או"ח צח ב) "לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו, ולא בשעה המבטלת כוונתו, ועכשיו אין אנו נוהרין בכל זה, מפני שאין אנו מכוונים כ"כ בתפלה".

והאחרונים האריכו לבאר שבזמן הזה קשה מאד לכוון, וז"ל הביאור הלכה (סי' קי ד"ה או) "לא נהגו היום בהבינו שאנו חוששין שאפילו השבעה [ברכות] לא יכוין וכענין דכתב הרמ"א שם. אי נמי, מפני שאם באנו לקצר כהיום מחמת טרדה לא נתפלל לעולם תפילה שלמה מפני רוב הטרדה בעוונותינו הרבים". ובאמת גם בזמן הגמ' נאמר שהיה קושי לכוון, ואדם צריך לעשות מה שהוא מסוגל לעשות.

עושים כי 'צריך'

במקום לעשות כי 'רוצים'

כשמנסים למצוא את הפיתרון לכך, עלינו לדעת כי ישנם שני כוחות באדם: יש דברים שאדם עושה כי הוא "רוצה" לעשות, ויש דברים שאדם עושה כי הוא "צריך" לעשות אותם, אם אדם לא יאכל הוא לא יתקיים, גם אם הוא לא "רוצה" הוא "צריך".

ההתקדמות של האדם, יכולה להיות רק אם הוא עושה את מה שהוא 'רוצה' ולא כשהוא פועל רק מתוך התחושה של 'צריך'. אם אני רוצה משהו, אני אפעל בשיא הכוח להשיג אותו, אבל אם אני עושה רק בגלל שאני 'צריך' לעשות לא אתקדם ולא אגיע לשום יעד. כי מה שצריך - צריך! ואם צריך ללמוד, אני אלמד, צריך להתפלל, אני אתפלל כי מה שחייבים - חייבים!

אבל זאת מערכת חיים של "שרידה" כך אדם רק שורד וכל הזמן מנסה רק לשמור על הקיים. כך לא מתפתחים.

ניקח דוגמא מתוך המציאות. אדם שנמצא במצב של בריחה, אין מה לדבר איתו בכלל. אומרים לו: "כשאתה בורח, תזהר על השני, שלא תפגע בו! והוא משיב - אין לי זמן לשני בכלל, אני מצטער..."

- "אם אתה בורח, תדע, צריך "מידות" תוותר לו!"

- לא! אני לא יכול!

ואז, אתה צועק עליו: "איפה המידות שלך?" "תלמד מוסר!" "תדע מה זה מידות!"

משהו פה לא נכון!! משהו פה לא הגיוני!! לא אמיתי!!

כי התחושה הפנימית היא - "אני מרגיש שאין לי שום בעיה במידות, אין לי בעיה ברא"ש אבל אני לא מצליח לעשות את הדברים האלה".

והסיבה כתובה כבר בקדמונים - "כי האל יתברך אינו מבקש מבני אדם כי אם לפי כוחם. כאשר יתבאר בעה"י, וגם האבות ז"ל לא עבדוהו כי אם לפי כוחם והשגתם" (שערי העבודה לרבינו יונה).

בנינו לעצמנו תרבות חיים בדור האחרון, על בסיס שאנחנו כל הזמן "שורדים". אנחנו עושים דברים כי "צריך" לעשות אותם. אני מתחתן - כי "צריך" להתחתן, אני רוצה להיות בסדר, כי אני בחור טוב או אברך ראוי, ואם אני לא יהיה בסדר, אז אני לא יהיה בעל מידות. ולהיות בעל מידות אני לא "רוצה", אלא אני "חייב" להיות בעל מידות. וכך מתנהלים בתוכינו כל המניעים לעבודת השם - אני קם לתפילה, כי "צריך" לקום לתפילה, ואם לא אקום לתפילה, אני לא בסדר, והשם ישנא אותי... כידוע יש זמן קריאת שמע, אז תיזהר שלא יעבור זמן קריאת שמע... כל הזמן אנחנו מתנצלים, ורק שורדים... אנחנו מצויים בתוך מרדף עם עצמינו יום יום.

והדבר פשוט שאדם שנמצא בתוך מרדף כל הזמן, הוא לא רגוע, ומתחיל להיות עצבני, ומוצא את עצמו כועס יותר ויותר, ואצל בני עליה, שאינם מוציאים את הכעס והגאוונה החוצה, הכל נכנס פנימה, ונוצר תהליך הפוך: הם מתחילים להתייאש.

ותופעה זו קיימת בכל העולם.

המבט הישר על המציאות שלנו

קיבלנו מרבותינו בדור האחרון, שהדגש של העבודה בזמנינו אינו להילחם ולהיות חזק יותר לפי מטרות ויעדים גבוהים מאיתנו, אלא להתמודד ולעבוד עם הכוחות שלנו, באותם נסיונות שהקב"ה מזמן לנו, עם היכולות שלנו, עם הכשרונות שלנו ולפי מה שאנו מסוגלים להתחבר לעולם הרוחני שלנו. כמו שאיננו יכולים לקבל רוח הקודש ולהיות נביא בזמן הגלות בה אנו שרויים, כך אל לנו להעפיל לגבהים בלתי אפשריים. הטכנולוגיה עשתה שנוכל לא להתאמץ, וזה חלק מהנהגת הקב"ה בעולם כדי שהתורה תתרכה יותר ויותר בפחות מאמצים. אם פעם רק יחידים ידעו ש"ס, וכיום אפשר להגיע לכך די בקלות, וגם ה'עמך' יכולים לדעת ש"ס, זה לא כי אנחנו יותר טובים, אלא כי הקב"ה ראה שזאת הדרגה שלנו, לפי הכוחות שלנו והוא הקל עלינו את המלאכה. אבל אם ננסה להילחם בכוח, לא נוכל להצליח. אדם צריך לדעת שהינו חלש גם בשמירת העיניים, לא בגלל שיש לו יצה"ר גדול [שגם בזה לא שייך להתבייש], אלא בגלל המציאות היום, זה לא משהו אישי אלא ציבורי, והפיתרונות צריכים ג"כ להיות מתאימים לבעיה. הוא מודע לה הוא כבר נערך אחרת להתחיל לעזור לעצמו בבעיה התרבותית הזו הקיימת אצל כולם. מבט מפוכח על המציאות יתן רוגע בסיסי ואז נוכל להתקדם.

וצריך לדעת שהדור שלנו סובל מניסיון קשה, אנחנו חשופים מאד למושגי 'שלימות', אנחנו קוראים ורואים הרבה מושגים גבוהים

של אנשים גדולים, רואים את כל התורה כולה מול העיניים, רבנים גדולי ישראל וכו', וזה נותן תחושה שאנחנו צריכים להתנצל על שאיננו עומדים שם... וממילא אדם נכנס למדרף להגיע לאותה פסגה שהוא רואה מול העיניים, ולא מגיע אליה. כשבחור או אברך רוצה להגיד מהו יום מוצלח אצלו, הוא אומר: "ב"ה היום למדת"..." "הייתי בסדר"..." "אני עושה "וי" לעצמי שעברתי את היום חיובי..."... במצב כזה קשה מאד לשרוד, כי אדם שלא יוצר לעצמו תחושה חיובית וטובה עם עצמו, הוא לא חווה הצלחה, ופועל להגיע ליעדים שהציב לעצמו שאין לו אפשרות להגיע - הוא נשבר ומתרוסק. ומנסה ועוד פעם מנסה עד שלבסוף הוא משלים עם המציאות ואומר: 'זהו זה, זה החיים!...'! יש בו יאוש פנימי שהוא נכנע לפניו - "אני כבר לא אגיע לפסגה שציפיתי לה", וכשתופסים שזאת המציאות ומשלימים עם המצב מתייאשים מהכל.

חוץ ממה שתהליך זה חמור מאד כי הוא עוצר את ההתקדמות האישית של האדם, הנפש לא מוכנה להרגיש תחושה של החמצה, יאוש, וכישלון, והיא מחפשת מקום אחר כדי למצוא את התחושה הטובה. ולעיתים קורה אצל אברכים בני עליה שהם מצפים שלפחות בכית תהיה תחושה טובה ומנסים למצוא תחליף לאכזבה האישית מעצמם בהערכה שמקבלים בבית. ואותו אחד אפי' לא יודע להגדיר זאת אבל מצפה שרעייתו שתעריך ותכבד אותו, ותהיה סביבו כל הזמן, וכמובן שאינו מקבל את זה, כי אין לרעה, טובה ככל שתהיה, את האפשרות לעשות זאת, לפחות ברמה שהוא מדבר עליה, ואז מתחילים תסכולים ודכאוונות ומריבות ונסיונות ולא יוצאים מזה.

לכן, ראשית כל צריך להכיר את

המציאות, ואת נקודת ההתמודדות בדור שלנו. אם אברך ינסה להגיע לאותם פסגות שהוא מנסה להגיע אליהם, אין לו דרך. בדור שלנו זה בדיוק הנסיון, לדעת: איך אני, בכוחות שלי, ביכולות שלי, בנסינות שלי, בכשרונות שלי, מסוגל להתחבר לפי מה שאני, לעולם הרוחני שלי. זהו נסיון עצום, כי ככל שאתה נחשף למושגים איכותיים וגבוהים, יש לך שאיפה טבעית לרצות אותם, וזה מביא לתחושה: 'אני לא בסדר, אני לא טוב, אני יכול יותר'.

וכך כתב רבינו תם בספר הישר - "כי צריך לבעל העבודה להכיר בתחילת עבודתו כי האהבה והשנאה נלחמות שתיהן. פעם תגבר האהבה ופעם תגבר השנאה... ועל כן אין צריך בתחילת עבודתו להיות חושש אם יקוץ בה, כי זה משפט האהבה בתחילתה, כי תגיע לתכלית ידועה ותחדל, ואמר כן תשוב ותתחזק ותתחדש כנשר. ואחר כן אם תחלש האהבה ותכבד השנאה, אל יהי נואש מן העבודה, רק ידע כי לקץ ימים תחלוף." (ספר הישר סוף שער ו).

זאת עבודתנו באלו הימים ובמיוחד לקראת ימי בין הזמנים שבהם אנו נמדדים כמה אנו מרימים את עצמינו באמת ללא מחוייבות של מסגרת, וצריך פשוט ללמוד את הנושא. שבדור הזה אנחנו באמת מוגבלים לדברים שפעם יכלו להגיע אליהם והיום אי אפשר, כי זוהי המציאות. ואפי' הלימוד בספרי מוסר הביקורתיים והתובעים לא שייך תמיד שצעירים ילמדו. כי במקום שזה יגביה אותך, זה גורם להנמכה, נחיתות, ותסכול.

בעבר כשאמרתי הדברים הללו, טענו לי: שאלו דברים חדשים, וצריכים מקורות לכך. אז הראשון שאומר את זה, זה מרן החזון איש, שבשביל שפלות הנפש, לא טוב ספרי מוסר - כי זה לא יעזור. אתה צריך לדעת איפה

המציאות שלך, ומפה להתחיל לגדול. אין אפשרות אחרת. הנקודה הזאת, מאד לא מדוברת בצורה חזקה, בפרט בדור שלנו, שמדברים כל הזמן על מושגים גבוהים, וזה לא הולך בשטח.

מתוך שלא לשמה

בא לשמה

מרן הרב דסלר מבאר למה זה באמת כך? למה דווקא מתוך השלא לשמה מגיעים ללשמה? כי תפקידו של האדם זה לחבר את המושגים הרוחניים לחיי המעשה שלו, לנפש שלו. לנפש שלנו שהיא לא "חרדית", היא רוצה תאוות, הנאות, ואתה צריך לשכנע אותה כל הזמן להתקדם. וע"ז הוא אומר שצריך רק מדריגה אחרי מדריגה, ולכן הוא אומר, אם תרצה רק "לשמה" אתה תתנתק מהמציאות שלך.

זאת המציאות, אתה יכול לשמוע שיחת מוסר, להיות באורות גבוהים, אבל אחרי יומיים, אתה חוזר למציאות שלך, כי הנפש היא השולטת באדם, אתה חוזר לאותה נפש פשוטה. התפקיד שלנו, זה לעבוד מדריגה אחר מדריגה, להשתמש ב"שלא לשמה" - כמובן מתוך מטרה להגיע ל"לשמה" - ואז להתקדם. וככל שנעבוד כך, נוכל לקבל מושגים גם בקריאה נכונה של המציאות הרוחנית הגבוהה שהיתה בימי בית המקדש ועבודת הכהנים, ובאמת נתגעגע שזה יהיה העולם שיסובב את הרוחניות האישית שלנו, ואז נעפיל גבוה בסולם העליה לדרגות עליונות בלתי מצויות.

זהו נסיון עצום, זו לא סתם דרשה. כמובן שהדבר הזה מוריד את הביטחון העצמי, האימוץ, אדם מרגיש חלש, ומפוחד. התפקיד הפשוט הוא לחזק את האימוץ האישי, שכל אדם יאמץ שהוא מסוגל לכך, וכך יצליח.

ליעוץ וליווי **774 עלות** פנו אלינו: **077-226-0000**

רחוב תורה מציון 3 ירושלים **ha@0772260000.co.il**

ייעוץ והדרכה בתקופת השידוכים

מענה רוחני ורגשי לבני הישיבות

השמה במסגרות חינוכיות, חנוכים בישיבות

מענה אישי ומקצועי להורים

סדנאות הדרכה להורים

הכשרת צוותי חינוך